



«Η πόλη και η πόλη»: η ιστορία της Θεσσαλονίκης στο Βερολίνο

Στο Επίσημο Διαγωνιστικό Τμήμα Encounters του Φεστιβάλ Βερολίνου (10-20 Φεβρουαρίου) θα κάνει την παγκόσμια πρεμιέρα της η ταινία «Η πόλη και η πόλη» των Χρήστου Πασαλή και Σύλλα Τζουμέρκα, η οποία διατρέχει επτά δεκαετίες της ιστορίας της Θεσσαλονίκης και της πικρής εμπειρίας της εβραϊκής της κοινότητας. Γυρισμένη σε μόλις 14 μέρες, με γνωστούς αλλά και πρω-

τοεμφανιζόμενους ηθοποιούς, θαμπώνει τα όρια μεταξύ μυθοπλασίας, ντοκιμαντέρ και ταινίας-δοκιμίου. Συμπαράγωγή της Εθνικής Λυρικής Σκηνής και της Homemade Films με τη συνεργασία του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, η ταινία, σε παραγωγή Μαρίας Δρανδάκη και επιμέλεια Ορέστη Ανδρεαδάκη, υποστηρίχθηκε από το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ), από το Claims

Conference - The Conference of Jewish Material Claims Against Germany, το Ελληνογερμανικό Ταμείο για το Μέλλον, το Rosa Luxemburg Stiftung - Office in Greece, το ΕΚΟΜΕ, το Κέντρο Πολιτισμού της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, το MOMus, το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου και την Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης.

Γ. Ζ.



Η ελληνική τέχνη στην αρχαία νεκρόπολη της Νάπολι

Το Υπόγειο της οδού Κρυσταλίνη θα υποδεχθεί τους πρώτους επισκέπτες το καλοκαίρι

ΤΗΣ ΜΑΙΡΗΣ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ

Είναι μια από τις πιο θορυβώδεις γειτονιές της Νάπολι, εκεί που χιλιάδες τουρίστες συνωστίζονταν – προ της πανδημίας – για ένα κομμάτι αυθεντικής ιταλικής πίτσας. Μόνο που ελάχιστοι είναι εκείνοι που γνώριζαν ότι η Σανιτά, όπως ονομάζεται η εν λόγω γειτονιά που άρχισε να δημιουργείται μετά το 1500, θεμελιώθηκε πάνω σε μια θάλασσα από λάσπη και βράχους που μεταφέρθηκαν ως εκεί από τους γειτονικούς πορώδεις λόφους μέσω των βροχοπτώσεων. Και ότι στον «βυθό» της βρίσκεται μια ολόκληρη «πολιτεία» νεκρών που σμιλεύθηκε πριν από 2.000 και πλέον χρόνια στον μαλακό τόφο, το πυροκλαστικό πέτρωμα που προέρχεται από τα υλικά που εκτινάσσονται κατά τη διάρκεια μιας ηφαιστειακής έκρηξης. Και είναι μέρος αυτής της νεκρόπολης που ετοιμάζεται να αναδυθεί στο φως και να υποδεχθεί τους πρώτους της επισκέπτες το ερχόμενο καλοκαίρι επιτρέποντάς τους όχι μόνο να γνωρίσουν τον κόσμο των νεκρών – όπως ήταν οργανωμένος από τους αρχαίους Έλληνες, δημιουργούς της αποικίας που εξελίχθηκε σε κέντρο της

Μεγάλης Ελλάδας – αλλά να δουν και σπάνια σωζόμενα δείγματα αρχαίας ελληνικής ζωγραφικής, τα οποία εκτιμάται ότι μπορεί να φιλοτεχνήθηκαν από τους σπουδαίους καλλιτέχνες που κόσμησαν και τους περίφημους μακεδονικούς τάφους.

Οι φυσικές καταστροφές που έχουν πλήξει την περιοχική καθιστούν αδύνατο τον ακριβή προσδιορισμό της έκτασης της νεκρόπολης. Σε κάθε τάφο υπήρχαν περισσότερες από μία σοροί, ωστόσο δεν έχει αποσαφηνιστεί αν επρόκειτο για μέλη της ίδιας οικογένειας ή αν υπήρχε κάποιος άλλου είδους δεσμός.

Οι τάφοι χρονολογούνται από τα τέλη του 4ου αι. π.Χ. έως τις αρχές του 1ου μ.Χ. και οι τέσσερις που πρόκειται να είναι επισκέψιμοι εντοπίστηκαν περί τα 12 μ. κάτω από τη σημερινή οδό Κρυσταλίνη. Καθένας από τους τάφους αποτελείται από έναν ανώτερο θάλαμο, όπου οι ρωμαϊκές τεφροδόχοι είναι τοποθετημένες σε κόγχες πάνω από θρανία λαξευμένα για τους θρηνούντες συγγενείς, και από έναν κατώτερο ταφικό θάλαμο, όπου οι νεκροί αναπαύονταν κατά την ελληνιστική περίοδο. Και οι δύο χώροι ήταν γεμάτοι με αγάλματα, ίσως προγόνων, και γλυπτά αβγά και ρόδια. Στην αρχαιότητα, οι επάνω θάλαμοι βρίσκονταν στο επίπεδο του δρόμου, ενώ οι ταφικοί χώροι ήταν υπόγειοι, εξού και ο αρχαιολογικός χώρος είναι γνωστός ως Υπόγειο της οδού Κρυσταλίνη.

Οι τοίχοι της νεκρόπολης είναι διακοσμημένοι με γιρλάντες και ονόματα χαραγμένα στα ελληνικά. Στο κέντρο του καλύτερα διατηρημένου θαλάμου, του τρίτου κατά σειρά, δεσπόζει ένα γοργόνειο – το κεφάλι της Μέδουσας – που αποτελεί αποτροπαϊκό σύμβολο. Δώδεκα σκαλοπάτια βαμμένα με κόκκινο χρώμα οδηγούν στο εσωτερικό του, όπου είναι σκαλισμένες έξι σαρκοφάγοι σε μορφή κλίνης διακοσμημένες με άνθη σε έντονα κόκκινα, κίτρινα και μπλε χρώματα και ανάγλυφα μαξιλάρια, ενώ διακριτικά είναι αποτυπωμένες οι μορφές του Διονύσου και της Αριάδνης.

Η νεκρόπολη ανακαλύφθηκε για πρώτη φορά από εργάτες το 1700, ξεχάστηκε και επανανακαλύφθηκε το 1889, όταν ένας βαρόνος έσκαψε στον κήπο του αναζητώντας νερό για το μέγαρό του. Προχώρησε σε ιδιωτική ανασκαφή και εντόπισε περισσότερα από 700 κινητά ευρήματα – αγγεία και ειδώλια –, πολλά από τα οποία δώρισε στο ιταλικό κράτος. Τα επόμενα 120 χρόνια οι τάφοι έμειναν απροσπέλαστοι, αλλά και εκτεθειμένοι εν μέρει στις καιρικές συνθήκες που επιδείνωσαν την κατάσταση διατήρησής τους, μέχρι που πριν από περίπου μία δεκαετία οι ιδιοκτήτες του μεγάρου σε συνεργασία με το κράτος αποφάσισαν να καταστήσουν επισκέψιμο μέρος της νεκρόπολης.



Ενας από τους τάφους που θα είναι επισκέψιμοι για το κοινό

ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ. Λάτρης του ξένου αστυνομικού μυθιστορήματος και εξαιρετικός μεταφραστής του στα ελληνικά, συγγραφέας ο ίδιος καθώς επίσης και σκηνοθέτης ντοκιμαντέρ, ο Ανδρέας Αποστολίδης ταξίδεψε σε χώρες της Λατινικής Αμερικής προκειμένου να συναντηθεί με σημαντικούς εκπροσώπους της εκεί αστυνομικής λογοτεχνίας, να συλλέξει απόψεις και να τις «δέσει» στο ντοκιμαντέρ «**Latin Noir**» (Ελλάδα, 2021). Στις περισσότερες περιπτώσεις των μυθιστορημάτων του λατινοαμερικανικού poir – και ανεξαρτίτως χώρας καταγωγής του κάθε συγγραφέα – το έγκλημα και η έρευνα είναι το πρόσχημα ώστε ο δημιουργός να σχολιάσει το «ευρύτερο κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο» των χωρών μιας ηπείρου που έχει μαστιγωθεί και ταλαιπωρηθεί αλύπτα από τα ολοκληρωτικά καθεστώτα, την άνευ όρων βία, τις εν ψυχρώ δολοφονίες, το αδικαιολόγητο μίσος. Αυτό είναι το συμπέρασμα που πηγάζει από τη θαυμάσια δουλειά του λιτού αλλά περιεκτικού αυτού πονήματος, που τελικά δεν αφορά μόνον τους φαν του είδους αλλά όλους μας. Γιατί στην ουσία, η μυθοπλασία των Ροντρίγκο Ρονκαλιόλιο (Περου), Πάκο Ιγκνάσιο Τάμπο (Μεξικό), Λουίς Σεπούλβεδα (Χιλή), Λεονάρντο Παδούρα (Κούβα) και Κλάουντια Πινέρο (Αργεντινή) είναι η αντανάκλαση της ιστοριών των χωρών τους και αυτή η ιστορία

διαπερνά σαν σφαίρα τα πλάνα του ντοκιμαντέρ.

ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗ. Οι «**Σκηνές από ένα γάμο**» (Scener ur ett äktenskap, Σουηδία, 1974) του Ινγκμαρ Μπέργκμαν είναι η προσεκτική και επίμονη μελέτη της σχέσης ενός παντρεμένου ζευγαριού σε κρίση (Ερλαντ Γιόζεφσον - Λιβ Ούλμαν) κατά τη διάρκεια 10 ετών. Το σενάριο, γραμμένο φυσικά από τον Μπέργκμαν, είναι μοιρασμένο σε έξι κεφάλαια. Κάθε κεφάλαιο ήταν ένα επεισόδιο από την τηλεοπτική μίνι σειρά η οποία γυρίστηκε για τη σουηδική τηλεόραση στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Αργότερα ο Μπέργκμαν συμπύκνωσε το υλικό του και με νέο μοντάζ του έδωσε κινηματογραφική μορφή: αυτή η κόπια προβάλλεται τώρα. Ο κορυφαίος σουηδός δημιουργός, χρησιμοποίησε προσωπικά στοιχεία από τις θυελλώδεις σχέσεις του και μίλησε για μια σχεδόν σαδομαζοχιστική κατάσταση που βιώνουν δύο άνθρωποι, οι οποίοι, με πολύ απλά λόγια, «μαζί δεν κάνουνε και χώρια δεν μπορούνε». Ακόμη και σήμερα, η ειλικρίνεια των «Σκηνών» σπάει κόκαλα. Ο χρόνος δεν έχει αφήσει πουθενά τα ίχνη του σε αυτό το αριστούργημα που αφορά τον καθέναν μας και που προσφάτως ξαναγυρίστηκε α λα αμερικανικά, μια παραγωγή του HBO με τους Οσκαρ Αϊζακ και Τζέσικα Τσαστέιν.

Η Κέιτ Μπλάνσετ και ο Μπράντλεϊ Κούπερ σε σκηνή από το «Μονοπάτι των χαμένων ψυχών»